

DPN 5761

Title : सप्ताह विधि SAPTĀHA VIDHI

Run. No. 6452

Cat. No.

Micro. No.

Subject धार्मिक विधि / Religious Ritual

Religion : Hindu / Bauddha

Language : Skt. / New. / Nep. / Skt. - New. / Maith. - New. / New. - Nep. /

Size in cms. 23.2 x 10.5 Folios 24 Lines (in a page) 8

Compl. / Incompl.

Chapt. / act /

Author / translator

Scribe / donor

Date: NS / SS / VS / KS

Ruler / place

Script : New. / Dev. / Bhuji. / Ran. /

Illus. :

Material : palmleaf / paper / thiyasaphu / one side yellow

Condition : fine / damaged by worms, rats, water /

Beginning, colophon, post-colophon :

श्री गणेशाय नमः ॥ ॥ दक्ष कन्ध रक्तरिहः सीता चेत्यः सरोज रोळंब ॥
रोक्कुल केरव-कन्दः पाया दाया सते, एम ॥ ॥ अब सप्ताह विधि ॥

0 cms. 5 10 15 20

६०. सुखादिमन्त्रमूल २७

स. म. प्र.
९

श्रीगणेशायनमः॥ ॥ दशकन्धरकरिसिंहः सीताचेनाः सरोजरोलंवः॥ रविकुलकेरेवच
द्रः पायादायासतो रामः॥ ॥ अथ सप्ताहविधिः॥ ॥ तत्र मासाः॥ ॥ आश्विने चोर्जके
मार्गे माघे वैशाखे संज्ञके॥ एते मासाः कथारम्भे श्रोतुरागामोक्षसूचकाः॥ मासानां विष
हेयानितानित्याज्यानि सर्वथा॥ इति माहात्म्ये श्रवणात्॥ आश्विनकार्तिकमार्गमा
घवैशाखानामुत्तमत्तम्॥ किंतु भाद्रपदे परीक्षिताराज्ञा श्रुतम्॥ आषाढे श्रावरोचगो
करोर्न कथितम्॥ एते आषाढश्रावणभाद्रपदानामपि शुभफलदायकत्वं॥ ॥ हेया
नित्याज्यानीतिवचनात्॥ पोषचे च मलक्षयमासानां अधमत्तम्॥ शेषयोः फालगुणज्ये
ष्ठयोर्मध्यमत्तम्॥ श्रवणान्तु शुक्लनवमीमारम्भे पौर्णमास्यान्तम्॥ ॥ तदुक्तं माहात्म्ये॥ ॥

सप्त
९

नवमीतो नमस्ये च कथारम्भं शुको करोदिति॥ ॥ तत्र प्रथमं मराडपकरणं॥ ॥ तच्च पुराणा
चार्यैर्निवर्द्धम्॥ ॥ यथा॥ ॥ संप्रज्यादौ गते शंतदनु च वसुधाऽनक्तकूर्माश्च दन्वा दीपो
नाखंवलिको दधि धृत रजनी सक्त लाजो पयोभिः॥ विप्रानभ्यर्च्य देवज्ञमपि नि
जगुरुं शिल्पिनं तोषयित्वा पुराणां वाचयित्वा गदितुं शुभदिने मराडपं प्रारभेत॥ दश
१० सूर्य १२ करो नितो धमः स्यादिन १२ शक्र १० प्रमितैः करैस्तु मध्यः॥ धृति १८ भूप १६ करो
मितो वरीयान्नख २० हस्तोपथ मराडपस्तु लायाम्॥ दिगंतराले द्विकरं भवेद्वा श्रुतुं ह्यं
वेद ४ गजां ८ गुलैस्तत्॥ विवर्द्धितं मध्यवरिष्ठयोः स्याद्देदीत्रिभागेन समाकरोच्चा
॥ समं त्रिभागे च स्रजं प्रदद्यादुदग्दक्षिणां चापि प्रवापि रंच॥ ततश्च शप्रजो च कोरोगु
दद्यात्सस्तं भकान् दशैवैषु परस्मान्॥ वेद्या कोरोगे हस्ति ८ हस्तो च वेदस्तं भान् दद्याद्दह

दिक्तः स चूडान् ॥ प्रादक्षिण्यपात्पंचमांशं क्तभूमौ दद्यादेवं बोडशस्तम्भसंस्था ॥ स्तंभेषु
 त्रियम्बलिकानि धेयाश्चूडासु करोऽथवा बहिरस्ताः ॥ पूर्वापरं दक्षिणासोम्यदिक्स्थं को
 शो नाराकाष्टचयनिदध्यात् ॥ मध्यभागशिरवरं रचयित्वा द्यादयेदपि कटे अर्जुवं
 शैः ॥ द्वावर्जमिह मराउपमेन रत्नं भक्तानपि सुवस्त्रसम्प्लेभैः ॥ पूर्वादिदिक्षुरजयेदपि तोर
 रानि न्यग्रोधनीतुफलपिप्पलवृक्षराजैः ॥ अश्वत्थजनुफलपर्पटिभोरपि द्विः श्रैवामभा
 वतश्मान्पथवैकलेन ॥ हस्तावहिर्मराउपतः शरां पगः ६ स्वरेः ७ करैरेतान्यधमादिकेष्टुः ॥
 दीर्घाणि च प्राहुरथायतिस्पास्तेषां दिहस्ताचरणाप्रवृद्ध्या ॥ स्तंभाद्यमानं फलकं नु
 तिर्यग्नवे १२ शो विभ १३ प्रतिमांगुलाश्च ॥ तन्मङ्गिकीलाः स्वतुरीयभागततास्तु श्रुलाक

राम
 २

तयश्च तेसुः ॥ तद्वेशनीदित्रियुगा २।३।४ गुलानि शोवेतु विस्मोयजने गुलार्दिः ॥ कीलेषु श
 खाः रिगदां वृजां केव्विक्वं ५ शरोपैः किल तोररोष्टु ॥ उद्यत्पत्रफलातिनम्रविलम्बमाभि
 रालिंगित रत्नं भोनेकदले रसालविटपैः सर्वत्र संवेष्टितः ॥ राजचामरसंप्रवर्धमुकुरोदं च
 दितानां चितोयुक्तः पुष्पफलेः फलाय भवतां भूयात्महामराउपः ॥ ॥ इत्यालोच्य ॥
 दिक्साधनभूतसु विरक्त विशालवसुधायां ज्योतिःशरश्चात्तदिने ॥ शास्त्रोक्तं चतुर्धा
 रं चतुस्तोररां द्वादशपताकं ॥ बोडशकलशादिभिरचितं मालामिराहृतं फलपुष्पवि
 तानचित्रपद्मादिस्वचितं यजमानहस्तेन समं तात् ॥ बोडशहस्तात्मकं मध्ये वक्त्राश
 नोच्चसहितं प्राक्परावर्गमराउपी निर्माय तत्र मेखलाक्रमेण परितः पूर्वमेवाकारितं य

निब्रह्मचारिवेष्टमवशुद्धब्राह्मणस्वसंविन्नामुपवेशनार्थमुत्तरोत्तरक्रमेण मध्यवेष्टाः
 सप्तवशान्निर्माय श्रीभागवतवक्तुनिमंत्रणार्थं गच्छेत् ॥ सच ॥ विरक्तो वेष्टमवो वि
 प्रोवेदशस्त्रविचारकृत ॥ दृष्टान्तकुशलो धीरो वक्ता स्वीविधो भवेदिति ॥ ततस्त
 त्साहायार्थः ॥ ॥ ज्ञानविज्ञानकुशलो ह्येवोक्तबोधनतत्परांश्चतुरांश्च न्यंति तानेकं
 गणेशरूपिरांगदारपालरूपिरांगेष्टो ब्राह्मणांश्चाऽमं अविवाहार्थं यादृशसामग्रीसंप
 द्यते तादृक् सर्वसंपादयेत् ॥ ततः श्रवणादिना त्प्रागहम्यासप्तम्यां वा श्रोतावक्ताः
 शेकतलो मनस्वकर्तृनौ हविष्यभोजिनौ ब्रह्मचारिणौ वीजरागमत्सरो नासत्पवादि
 नोभवतः ॥ अत्र किंचिदप्युच्यते ॥ तदपि सर्वप्रायश्चित्तिकराण्युक्तमेव गा

राम
 ३

यथा सगरस्य गायत्र्याभिर्मन्त्रितं गायत्र्यापि वेत् ॥ ॥ ततो यजमानः स्तिलामलकादिभिः
 कृतरत्नानो धोते वासायज्ञोपवीतिवद्धशिरवश्चाचानः पूर्वांगकरणांश्च स्वस्तिवाच्य
 संकल्पं कर्तुं ॥ ॐ तत्सत् ३ ॐ विष्णुः ३ अद्येत्यादिदेशकालोत्सर्गोत्सर्गं अमुकगोत्र
 स्यामुकशर्मणो मुकराशेममरुहजन्मनि जन्मानरे वा स्वकर्मभ्यासवशादात्साव
 स्थातः शिशुकुमारपोगणऽयौवनयौवनार्द्रवार्द्रकातिवार्द्रकाः स्ववस्थाद्युजाग्रत्वन
 सुषुप्तवस्थासु च देशकालवशेन मनोवाक्कायकर्माद्रियव्यापारेः कामक्रोधादि
 वशाभिभूते ज्ञानाज्ञानतत्क्रियानां क्रियमाणानां कर्तव्यमाणानां शुष्काद्र्लघु
 र्वादिसंकराकरागमलिनीकरागजातिभ्रंशकरागपात्रीकरागानां परस्वसर्गजाता

नां चिरकालाभ्यासितानां बहुनां बहुविधानां सकलाद्यचयानामत्यंतनिरसनपूर्वकं
 श्रीमदनादिपुरुषकृष्णप्रीतिदारा श्रुतिस्मृतिपुरारोगोक्त मोक्षलक्षणानारायणाच्च
 रणो प्रसादिनीभाक्तिफलावाप्तते तथाच अस्मत्कुलप्रवर्जानां नाम प्राप्तशुभाभातीनां
 वेकुरावपदप्राप्तये स्वस्य चान्तो विष्णुस्मृत्यर्थः श्रीमद्भागवतश्रवणं सप्ताहैरहं करि
 ष्येत् ॥ तत्पूर्वागत्वेन श्रीगणेशपूजनं मातृकापूजनं ह्यग्निश्राद्धं वास्तुपूजनं वा
 स्मरणवरणं चाहं करिष्ये ॥ ॥ इति संकल्पः ॥ ॥ ब्राह्मणान्गन्धादिभिरभ्यर्च्य ॥ तत्रैव
 मराठपस्य ऐशान्यादिशि अस्मिन् दीपं प्रज्वाल्य गोघृतेन तिलतैलेन वा सम्यक्
 कारयत् तत्रैव घटस्थापनपूर्वकं गणेशं पूजयेत् ॥ ॥ तद्यथा ॥ ॥ तत्र प्रथमं पुष्पा

राम
 ४

हवाचनार्थं गंधतान्मूलवरत्रमालादिभिश्चनुरः पंचवा ब्राह्मणान् संप्रज्यः पुरापाहं वा
 चयेत् ॥ ॥ ॐ अद्यामुकगोत्रस्यामुकशर्मणो मुकप्रवरस्य मम गृहे सप्ताहयज्ञकर्मणि भो
 ब्राह्मणाः पुरापाहं भवन्तो ब्रुवन्तु ३ इति त्रिः श्रावयेत् ॥ ब्राह्मं पुराणं महर्षिचरुसृष्टिस्थित
 नकारकं ॥ वेदद्वक्षो भवेन्निमित्तं तत्पुरापाहं ब्रुवन्तु मे ॥ ॐ पुरापाहं ३ इति त्रिः प्रतिवचनं
 ॥ ॐ पुननुमादेव जनाः पुननुमनशाधियः ॥ पुननुविश्वाभूतानि जातवेदः पुनीहि मा
 ॥ ॐ अद्येह कल्याणं भवन्तो ब्रुवन्तु ३ ॥ पृथिव्यामुद्धृतायां नुयत्कल्याणं पुराकृतम् ॥
 ऋषिभिर्देवगन्धर्वैस्तत्कल्याणं ब्रुवन्तु मे ॥ ॐ कल्याणं ३ त्रिः प्रतिवचनम् ॥ ॐ यथेमा वा
 चं कल्याणी मावदामि जनेभ्यः ॥ ब्रह्मराजं न्याम्या ॥ ॐ श्रद्धायचार्याय च स्वायचारणा

यच्चिषो देवानां दक्षिणाये दानुरिह भूषा समयं मे कामः समृद्धतामुपमादो नमनु ॥ २ ॥
 ॐ अघेह ० ऋद्धिं भवन्तो बुवन्तु ३ ॥ सागरस्य यथा ऋद्धिर्महलक्ष्मी विनिःसृतो ॥ संप्र
 राश्वैव मर्यादो देवा ऋद्धिं बुवंतु मे ॥ ॐ ऋद्धिं तां ३ त्रिः प्रति वचनम् ॥ ॐ सत्रस्य
 ऋद्धिरस्य गन्तव्योतिरमृता अभूत् ॥ दिव्यं पृथिव्या अर्घ्यारुहामा विदाम देवात्
 स्वर्ग्योतिः ॥ ३ ॥ ॐ अघेह ० ऋद्धिं भवन्तो बुवन्तु ३ ॥ विष्णुनाभ्यनुज्ञाता देवजनि समन्वि
 ता ॥ हरंतिसर्वपापानि ऋद्धिं बुवन्तु सामम् ॥ ॐ ऋद्धिः ३ त्रिः प्रति ० ॥ ज्यैष्ठ्यं च मन्त्राधि
 पत्यं च मे मन्त्रुश्च मे भामश्च मे मश्च मे मश्च मे जेमा च मे महिमा च मे वरिमा च मे प्र
 थिमा च मे वरिमा च मे द्वाधिमा च मे ऋद्धिं च मे यज्ञेन कल्पंताम् ॥ ४ ॥ ॐ अघेह ०

राम
 ५

श्रीयं भवन्तो बुवन्तु ३ श्रीकल्पारामवाप्नोति चिरजीवी भवेन्नरः ॥ सर्वव्याधिविनिर्मुक्त
 तस्य श्रियं भवन्तु मे ॥ ॐ श्रीः ३ त्रिः प्रति ॥ ॐ मनसः काममाकृतिं वाचसत्पमसी ॥ पश्च
 ना ॥ रूपमन्नस्य रसो यशः श्रीः श्रयनाम् ॥ ५ ॥ ॐ अघेह ० स्वस्ति भवन्तो बुवन्तु ३ ॥ स्व
 स्तियाभिभवेन्नाथ पुराणकल्पमकृषतः ॥ विनायकप्रियानि च्यंताः स्वस्त्यो भवन्तु मे
 ॥ ॐ स्वस्ति ३ त्रिः प्रति ॥ ॐ स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवा स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः ॥ स्वस्ति न
 ताक्ष्योऽश्विस्तु नेमिः स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु ॥ ६ ॥ ॐ अघेह ० शान्ति भवन्तो बुव
 न्तु ३ ॥ शंखा सुरादिनासेनया शान्तिस्तु धरातरैः ॥ तथा सुद्धिर्हि देवानां सा शान्तिस्तु
 सवेन्मम ॥ ॐ शान्तिः ३ त्रिः प्रति ॥ ॐ ध्योः शान्तिरन्तरिक्षाद् शान्तिः पृथिवी शान्तिरापः शां

तिरोबधयः शान्तिर्वनस्पतयः शान्तिर्विश्वेदेवाः शान्तिर्वृक्षशान्तिः सर्वर्षीः शान्तिः शान्तिरे
 वशान्तिः सामाशान्तिरेधिः ॥ पुरापाहवाचनं शुभमस्तु इति वात्मरावृत्तुः ॥ ७ ॥ ततः कल
 शस्थापनविधिना कलशं संस्थाप्य ॥ दीपपूजनविधिना दीपं पूजयेत् ॥ अथ गरुड
 पूजनम् ॥ ॥ ततो गरुडशपूजनमहं करिष्ये इति संकल्पः ॥ ॥ अर्घ्यस्थापनं कुर्यात्
 ॥ भूमौ गंधादिना शंखचक्रं विलिख्य तत्र साधारमर्घ्यपात्रं रथाप्य ॥ नम इति मंत्रे
 ण जलेनापूर्य्य ॥ गंगे च यमुने न्यादि पठेत् ॥ गंधाक्षतकुशुमादिदत्त्वा प्रगावेना
 दृष्ट्वा भिमंज्य ॥ तज्जलेनात्मानं पूजासामग्रीं संप्रोक्ष्य प्राणानायम्य ॥ ॥ कुशति
 लजलान्मादाय ॥ ॥ ॐ अघे न्यादि मम करिष्यमाणसत्ताहयज्ञकर्मणि निर्वि

राम
 ६

घृतयाकार्यसिद्धये श्रीविघ्नेशपूजनं यथामिलितोपचारैरहं करिष्ये ॥ इति संक
 ल्पः ॥ तत्रैव घटोपरि प्रतिमायां वा श्रीगरुडमावाहयेत् ॥ पुष्पमेकं गृहीत्वा ध्या
 येत् ॥ ॐ एकदन्तं सूर्यकर्णं गजवक्त्रं चतुर्भुजं ॥ पाशं कुशधरं देवं ध्यायेत्सिद्धिं वि
 नायकम् ॥ ॥ आवाहनं ॥ ॥ ॐ गरुडानां त्वा गरुडपतिर्हवामहे प्रियारणान्त्वा प्रियप
 तिर्हवामहे निधीनान्त्वानिधिपतिर्हवामहे वसो मम आहमजानि गर्भध्वमात्स
 मजासि गर्भध्वम् ॥ श्रीमंगलमूर्त्तये गरुडाधिपः इहागच्छ इति ह्येत्वा वाह्य ॥ आ
 धारशक्त्यादिपठि पूजां कुर्यात् ॥ ततः पूर्वादि क्रमेशा ॥ ॐ तीर्थायै नमः ॥ ॐ ज्वालित्ये
 नमः ॐ नन्दायै नमः ॐ भोगदायै नमः ॐ कामरूपिणे नमः ॐ उग्रायै नमः ॐ तेजोव

तै नमः ॐ सत्त्वाये नमः ॥ मध्ये ॐ विष्णुविनाशि नै नमः ॐ सर्वशक्तिकमलासनाय नमः
 इति संक्षेपः ॥ ॥ पुनर्ध्यानम् ॥ ॥ ॐ विनायक नमस्तुभ्यं उमा सुत नमो नमः ॥ इमां म
 या कृतां प्रजां गृहाराण सुरसत्तम ॥ ॥ आसनम् ॥ ॥ नानारत्नसमायुक्तं मुक्ताहारविभू
 खितम् ॥ स्वर्णसिंहासनं चारुप्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम् ॥ ॥ पादं ॥ ॥ गौरीप्रिय नमस्तु शंकर
 प्रिय सर्वदा ॥ भक्त्या पादं मया दत्तं विघ्नेश प्रतिगृह्यताम् ॥ ॥ अर्घ्यं ॥ व्रतमुद्दिश्य देवे
 श गंधपुष्पाक्षतैर्युतम् ॥ गृहाराण अर्घ्यं मया दत्तं सर्वसिद्धिप्रदो भव ॥ ॥ स्नानीयं ॥ ॥ स्ना
 नं पंचामृतैर्देवगृहाराणां गणनायक ॥ अनाथनाथ सर्वज्ञगीर्वाणपरिमज्जित ॥ ॥
 वरश्च ॥ ॥ रक्तवरचयुगं देवतवांगशदृशं प्रभो ॥ भक्त्या दत्तं गृहारोशलम्बोदरनमो

राम
 ७

स्तुते ॥ ॥ यज्ञोपवीतं ॥ ॥ राजतंत्रसूत्रं च कांचनस्योत्तरीयकम् ॥ गृहाराचारुसर्वज्ञ
 भक्तानां सिद्धिदायक ॥ ॥ चन्दनं ॥ ॥ गन्धं कपूरसंयुक्तं दिव्यं चन्दनमुत्तमम् ॥ विलेप
 नं सुरश्रेष्ठप्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम् ॥ ॥ अक्षतां ॥ ॥ अक्षतां धवलान् देवसुरगंधर्वप्र
 जितः ॥ सर्वदेवनमस्काय गृहाराण मदनग्रहात् ॥ ॥ पुष्पं सुगन्धिनि सुपुष्पाणि मालमा
 धिनि वै प्रभो ॥ मयानितानि प्रजार्थं पुष्पाणि प्रतिगृह्यताम् ॥ ॥ धूपं ॥ ॥ दशगंग
 गुलं धूपसुगंधं सुमनोहरं ॥ उमा सुत नमस्तुभ्यं धूपं मे प्रतिगृह्यताम् ॥ ॥ दीपं ॥ ॥
 गृहाराणं गुलं दीपद्युतवर्तिसमन्वितं ॥ दीपज्ञानप्रदं देवरुद्राप्रिय नमो स्तुते ॥ ॥ नै
 वेद्यं ॥ ॥ सद्यतां सगुराणां श्रेयमोदकान्द्युतपाचितान् ॥ नैवेद्यं सफलं दत्तं गृह्यतां

विघ्ननाशन॥ ॥ ताम्बूलं ॥ ॥ हंगीफलं समायुक्तं नागबद्धीदले र्थतम् ॥ कर्पूरादि
 समायुक्तं ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम् ॥ ॥ इत्यर्थः ॥ ॥ हिरापगर्भेति ॥ ॥ अथ मोदकदानं ॥
 ॐ अद्य होममसप्ताहकर्मणि निर्विघ्नतया कार्यं सिद्ध्ये कृतागणपतिपूजायाः सा दु
 र्गपार्थः इमान् दशमोदकान् श्रीगणपतिप्रीतये ब्राह्मरागायदास्ये ॥ विघ्नेशविघ्नरु
 पेराग्रहारा दशमोदकान् ॥ दक्षिणाग्रततां बलगुडयुक्तान्ममेष्टुद ॥ ॥ प्रतिग्रहम
 त्रः ॥ ॥ दाता विघ्ने श्वरो देवो ग्रहीता सर्वविघ्नराट् ॥ तस्मादिदं मया दत्तं परिपूरात
 दस्तुमे ॥ ॥ ततो दुर्वां कुरपूजा कांडुद्वयग्रहीत्वा ॥ ॥ ॐ गणाधिप नमस्तेस्तु ॥ ॐ उमापु
 त्र नमस्तेस्तु ॥ ॐ अघनाश ॥ ॐ विनायक ॥ ॐ ईशपुत्र ॥ सर्वसिद्धिप्रदायक ॥ ॐ एकद

राम

न ॥ ॐ शिवक ॥ ॐ मरुवकवाहन ॥ ॐ कुमारगुरवे नमः ॥ ॐ संकष्टनाशनाय ॥ ॐ का
 राट्काराट्प्ररोहनिपस्य पस्यस्यति स्वानोद्वेषतनुसहस्रेण शतेन च ॥ इति
 पठेत् ॥ ॥ नीराजनं ॥ ॥ चन्द्रादिभ्यो च धराणां विद्युदानी त्वमेव च ॥ त्वमेव सर्वतेजो
 सि आरात्रिं प्रतिगृह्यताम् ॥ ॥ कर्पूरं ॥ ॥ चामरं ॥ ॥ शशांककरशंकाशहिमडिंडि
 रपारादुर ॥ प्रोत्सारया सुदुरितं चामरामरवद्भ्रमः ॥ ॥ दर्पणं ॥ ॥ दर्शनेन त्वमादर्श
 न्नं मे गलदायकं ॥ सौम्यं सौभाग्यसत्कीर्तिनिमलज्ञानदोभव ॥ ॥ प्रार्थना ॥ ॥ वि
 नायक नमस्तुभ्यं सततं मोदकप्रिय ॥ अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा ॥ ॥ पु
 ष्याञ्जलि ॥ ॥ सुमुखश्चैकदन्तश्च कपिलो गजकर्णाकः ॥ लंबोदरश्च विकटो वि

घृणाशोगरागाधिपः॥धूमकेतुर्गंगाध्वक्षोभालचंद्रोगजाननः॥द्वादशैतानिनामानि
 यः पठेच्छृणुयादपि॥विद्यारंभेविवाहेचप्रदेशेनिर्गमेतथा॥संग्रामेसंकटेचैव
 विघ्नस्तस्यनजायते॥अभिसितार्थसिद्धयर्थं पूजितो यः सुरासुरैः॥विघ्नबद्धि
 कुठारायगरागाधिपतयेनमः॥अविरलमदजलनिवहंभ्रमरकुलानेकसेवितक
 पोलं॥अभिमतफलदातारंकामेशगरागपतिंवन्दे॥ॐअद्यैहममकरिष्यमा
 रासत्ताहयज्ञकर्मणि॥निविघ्नतयाकार्यसिद्धयेक्षतायाः श्रीगणेशपूजायाः साद्रु
 रापार्थं श्मशानदक्षिरांगं ब्रह्मरागायदास्ये॥तत्सन्नमम॥ततोमंत्रपाठःॐगरागानान्वे
 ति॥॥इतिगणेशपूजा॥॥ततः कलशेगरागपत्न्यादिद्युत्तरशतदेवांश्चावाह्य

राम

पूजयेत्॥॥अथमातृकापूजनविधिनामातृकापूजनम्॥अथाभ्युदयिकश्राद्धविधिना
 आभ्युदयिकश्राद्धकुर्यात्॥॥अथग्रहशान्तिविधिनाग्रहशान्तिकारयेत्॥॥वास्तुपूज
 नविधिनावस्तुपूजयेत्॥॥अथमंडपपूजाविधिः॥॥इयंचपूजायदिपूर्वांगानिग
 हाभ्यंतरादौक्रियन्तेतदायमेवक्रमः॥यदिनुपूर्वांगानिमराउपेख्यविधियन्तेतदास्व
 स्तिवाचानंतरंमंडपसोधनपूजनेकत्वात्ततोगरागेशादिपूजनं॥॥तत्रप्रथमं सपत्नी
 कोयंजमानः पूरार्कलशहस्तोभद्रंकरागोभिरिति मंत्रेण मंडपं प्रदक्षिणीकृत्य पश्चि
 मक्षरेण प्रविशेत्॥॥ॐभद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवा भद्रं पश्येमाक्षिभिर्यजत्राः॥स्थि
 रैरङ्गैस्तुष्टुवा॥॥सस्तन्नमिभ्योमहिदेवहितंयदायुः॥ततोवक्ष्यमाणमंत्रेण गौरस

र्षणाचिकीर्यभूतादीनपसारयेत् ॥ ॐ यद्वसंस्थितं भूतस्थानमाश्रित्य सर्वदा ॥ स्था
 नीत्यन्कातु तत्सर्वं यत्र स्थितं तत्र गच्छतु ॥ अपक्रामन्तु भूतानि पिशाचा सर्वतो दिशम्
 ॥ सर्वेषामविरोधेन ब्रह्मकर्मसमारभेत इति ॥ ॥ ततः ॐ शुचिबोहस्तोति करकचये
 राग आपोहिष्ठादिभिर्मन्त्रैश्च पंचगव्येन भूमिं संशोक्ष्य ॥ ॐ आपोहिष्ठा मयोभु
 वस्तान ऊर्जे दधातन ॥ महेरगाय चक्षसे ॥ यो वः शिवतमोरसरस्य भाजयते ता
 नः ॥ उशतीरि विमाता ॥ तस्मा अरंगमामवोयस्य क्षयाय जिहृथ ॥ अपोजनयथाच ॥
 ततः स्वल्पय न ताक्षमिति मन्त्रं दयं जपेत् ॥ ॐ स्वल्पय न ताक्षमरिष्टनेमि महद्भूतं
 वायस देवतानां असुरघ्न मिन्द्र सर्वसमत्सु हृद्यशोनावमि वारुहेम ॥ ॐ अं ह्रीं हो

राम
 १०

मुचमीगिरशर्पि च स्वस्मात्रेयं मनसा च तार्क्ष्यं प्रयत्नपाणिः शरणां प्रपद्ये स्वस्ति सर्वबाधे
 स्वभयन्नो अस्तु ॥ ॥ ततो मरा उपसेत्नेत्यकोरगो वास्तु पुरुषं प्रजयेत् ॥ ॐ वास्तो
 ष्यते प्रतिजानीत्यस्मत्स्ववेशोऽनमि वो भवामः ॥ यत्नेमहे प्रति तन्नो जुषस्व शन्नो भ
 वद्विपदे च नुष्यदे इति ॥ ॥ ततो वाद्यधोय पुरुशं आचार्यः ॥ अथ तोरगा पूजा
 ॥ ॥ पूर्वद्वारे ॐ अग्निमीले पुरोहितं यज्ञस्य देव ऋतिर्ज ॥ होतारं रत्नधातमः इ
 ति मन्त्रं पठित्वा ॐ सु दृठ तोरगां रहागच्छे रतिष्टे त्यावाह्य ॥ पाद्यमर्घ्यमाचम
 नीयं गंधपुष्पधूपदीपनिवेद्य ॐ सु दृठ तोरगाय नमः ॥ इति संप्रजप्य ॥ तोरगा पा
 र्शयो राहो रहागच्छे रतिष्टे पुरो रहागच्छे रतिष्टे त्यावाह्य तौ प्रजयित्वा ॥ दा

११

रेदध्यक्षतवरत्रपुष्पमालाभिद्युतमंत्राङ्कलशं धान्त्योपरिस्थापयित्वा तत्रधुवेमावाह्यपाद्या
दिनैवेद्यान्तीनिर्वर्त्य ॥ ॥ दक्षीणाद्वारे ॥ ॐ श्वेतो र्येत्वा वायवस्थदेवो यः सविता प्रपियनुश्रे
ष्ठतमाय कर्मणा आप्पायकमग्घ्ना इन्द्राय भागप्रजापतरिनमीवाऽअयक्ष्मामावस्तेन ई
शतमाघशर्दः सोधुवा अस्मिन्गोपतौ स्पातवर्हीयजमानस्य पशुन्याहि इति मंत्रेणा ॥
ॐ सुमद्रतोरणा इहागच्छ इह तिष्ठेत्पावाह्यप्रजयित्वा ॥ तोरणापार्श्वयोः सूर्य्यागारकावा
ह्यप्रजयित्वा ॥ द्वारे कलशसस्थाप्य तत्र धरामावाह्यप्रजयेत् ॥ ॥ पश्चिमद्वारे ॥ ॐ अ
ग्न्यायाहि वीतरगराग्नो हव्यदातये ॥ निहोताय स्पवर्हिषि इति मंत्रेणा ॥ ॐ सुकर्म तोरणा
इहागच्छ इह तिष्ठेत्पावाह्यप्रजयित्वा ॥ पार्श्वयोः शुक्रबुधावावाहनशर्वकं प्रजयित्वा ॥

राम

११

द्वारेकलसंस्थाप्य तत्र वाक्पतिं मावाह्यं प्रजयेत् ॥ ॥ उत्तरद्वारे ॥ ॐ शन्नो देवीरभिष्टय आ
पो भवन्तु पीतये ॥ संयोरभिष्टवन्तु नः इति मंत्रेण ॥ ॐ सुहो वतोरगा इहागच्छेदिति ह्येत्यावा
ह्यं प्रजयेत् ॥ पार्श्वयोः सोमकेतुचावाह्यं प्रजयेत् ॥ द्वारेकलसंस्थाप्य तत्र विघ्नेशं प्रजयेत्
॥ ॥ इतितोरगा प्रजानि वर्त्य ॥ ॥ अथ मण्डपप्रजाविधिः ॥ ॥ पूर्वद्वारपार्श्वयोरवराकल
शद्वयं पूर्ववत्संस्थाप्य ॥ ॥ वामेऽप्येरावर्तं दिगजं मावाह्यं प्रजयेत् ॥ दक्षिणाकलशे इन्द्रं ध्या
त्वा ॥ ॐ ज्ञानारमिन्द्रमवितारमिन्द्रं हवे हवे सुहवर्तं श्रमिन्द्रं हवामि शक्रं पुरुहूतमिन्द्रं स्व
स्ति नो मघवा धात्विन्द्रः ॥ ॐ ये ह्यहिसर्वा मरसिद्धसाध्वीरभिष्टुतो वज्रधरामहेशः ॥ सवीज
मानो सरसांगारो नरः शाध्वरं भो भगवन् नमस्ते ॥ ॐ भो इन्द्र इहागच्छेदिति ह्येत्यावाह्यं प्रजयेत् ॥

ज्य॥ आशुः शिशानो वृषवो नभीमो घनाघनः शोभणश्चरणीनां॥ संक्रन्दनो निमि
 रवरकवीरः शतर्षः सेनाञ्जयन्ताकमिन्द्रः इति मंत्रेणापीनां पताकां ध्वजं चोद्धृत्य॥
 ॐ चातारमिद्रेति मंत्रेणापाद्यादिनैवेद्यान्तीं प्रजानि वर्त्य॥ इन्द्रः सुरपतिश्चेष्टो वज्रहस्तो
 महाबलः॥ शतयज्ञाधिको देवस्तस्मै नित्यं नमो नमः इति नत्वा॥ इन्द्राय सांगाय सायु
 धाय सबाहूनाय शक्तिशक्त्याय इदं दध्यक्षत वलिं समर्पयामि इति वलिं दत्त्वा किं
 चित्तमार्जनं कृत्वा चाम्॥ १॥ अग्नेयकोरो॥ कलशद्वयं संस्थाप्य वामे एकस्मिं पुरा
 रीकं दिग्गजं मावाह्य प्रजयेत्॥ दक्षिणकलशे अग्निं ध्यात्वा॥ एवेहि सर्वा मरुद्व्यवा
 हमुनिप्रवीरैरभितो धिजुष्टे॥ तेजोवता लोकगणैर्न सार्धं ममाध्वरं पाहिकवेन मत्तः

राम
 १२

॥ ॐ भो अग्ने इहागच्छेति ह्येत्याह्य प्रजयेत्॥ ॐ अग्निं दूतं पुरोदधे हव्यबाहुपुत्रवे॥ देवाँ॥
 आसादयादिह० इति मंत्रेणापताकां ध्वजां चोद्धृत्य॥ अग्निं पाद्यादिनैवेद्यान्तीं प्रज
 येत्॥ अग्नेयपुरुषोरक्तः सर्वदेवमयो व्ययः॥ धूमकेतूरजो ध्यक्षतस्मै नित्यं नमो नमः
 इति नत्वा॥ सांगाय० स्वाहा शक्त्याय इदं दध्यक्षत वलिं समर्पयामि० इति वलिं दत्त्वा किं
 चित्तमार्जनं कृत्वा॥ २॥ दक्षिणद्वारा पार्श्वयोः॥ कलशद्वयं संस्थाप्य॥ वामे वामदिग्गज
 मावाह्य प्रजयेत्॥ कर्मपात्रोदकमादाय॥ ॐ अद्यो ह मम अस्मिन्कारिष्य मारामुक्का
 मनाकामुद्रव्यतुलादानां गयत्तकर्मणि दक्षिणकुरौ होमकर्तुं अमुकशर्माहं ब्राह्मरायि
 जुर्वेदितं एभिश्चन्दनपुष्पाक्षतपुंगीफलतांबूलवासोमित्रैश्च केन नत्वा महेश्वरो इति

दोयजुर्वेनो हत्वा ॥ ॥ एते चैव धर्मराजसर्वामरे रचितधर्ममर्ते ॥ शुभाशुभान्
 दयुजामधीशशिवायनमः पाहिमत्वं नमस्ते ॥ ॐ भोयमइहागच्छ इति श्रेः त्यावाद्य
 पूजयेत् ॥ ॐ त्रायंगोः पृथ्विरक्रमिदसर्दमानरुपुरः ॥ पितृचप्रयत्नः ॥ इति मंत्रेण
 कृष्णपताकाध्वजां चोद्धृत्य ॥ यमायसोमसर्वक्रमेण आवाद्य पूजयेत् ॥ महामहिष
 मारुतं दराडहर्तमहावलं ॥ आवाहयामि यज्ञेस्मिन् पूजयेयं प्रतिगृह्यताम् ॥ इति नत्वा ॥
 संगाय ० इलासक्तिसहिताय इदं दध्यक्षत बलिसमर्पयामि इति वलिं दत्वा किंचित्तमार्ज
 नं कृत्वा ॥ ३ ॥ नैऋत्यकोरो ० कलसद्वयं संस्थाप्य ॥ मुकुन्ददिगाजजयं च मावाद्य पू
 जयेत् ॥ नैऋतिः ध्यात्वा ० एते हिरक्षोगागनायकस्त्वविशालवेतालपिशाचसंघैः ॥ म

राम
 १३

माध्वर पाहिपिशाचनाथलोके श्वरस्त्वभगवन्नमस्ते इत्यावाद्य ॥ ॐ मोषुरा इन्द्रावृ
 त्तुदेवैरस्ति हिष्मातेषु मिन्नवया ॥ महश्चिधस्पमी दुषोयव्याहविष्मतो मरुतो
 वन्दते गीः ॥ इति मंत्रेण नीलापताकाध्वजां चोद्धृत्य ॥ निऋतिं पूजयित्वा ॥ निऋ
 तिं रवः हस्तं च सर्वलोके कपालकीं ॥ आवाहयामि यज्ञेस्मिन् पूजयेयं प्रतिगृह्यतां इति
 नत्वा ॥ संगाय ० कालिकाशक्तिकाय इदं दं ॥ इति वलिं दत्वा किंचित्तमार्जनं कृत्वा ॥
 ४ ॥ पश्चिमद्वारपार्श्वयोः कुम्भद्वयं संस्थाप्य ॥ वामकुम्भे अजिनादिगाजीमावाद्य पूजये
 त् ॥ दक्षिणकुम्भे वरुणं ॥ ॐ अग्न आयाहि वितये ग्रहाणो हव्यदातये ॥ निहोतार्थं स्पव
 हि वि इति ध्यात्वा ॥ एते हि यादोगरागवारिधीनां गरो नपार्जन्यसहासरोभिः ॥ विद्याध

रेडामणीयमानः पाहिन्यमस्मान्भगवन्नमस्ते ॥ इति नत्वा ॥ ॐ भो वरुणा इहागच्छ इहति
 ह्येत्मावाह्यप्रजयेत् ॥ ॐ इममेवरुणा भुधीहव मद्याचमृडय ॥ त्वामवत्पुराचके ॥ इतिर्म
 चेराभ्वेनापताकां ध्वजांचोक्षित्य ॥ ॐ तत्वायामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो
 हविर्भिः ॥ अहेउमानो वरुणो हवो धुरुशर्दं समान आयुः प्रमोषीः ॥ इतिर्मचेरा वरुणां प्रजये
 त् ॥ पाशहस्तं च वरुणामर्गं सांप्रतिमीश्वरम् ॥ आवाहयामि यज्ञे त्मिन्वरुणा यनमो नमः
 ॥ इति नत्वा ॥ सांगाय ० पद्मिनी शक्तिकाय ० इदं इति वलिंदत्वा ० किंचित्तमार्जनं कुर्या
 न् ॥ ५ ॥ वायव्यकोरो ॥ कलशदायं संस्थाप्य ॥ तत्र पुष्पदंतं दिग्गजं संप्रज्य ॥ वायुं ध्या
 त्वा ॥ ये ह्येहियज्ञे मम रक्षाणां यमृगाधि रूढः ॥ सहसिद्धसंगे ॥ प्राणाधिपः कालकवे

राम
 १४

सहायग्रहाराप्रजां भगवन्नमस्ते ॥ ॐ भो वायो इहागच्छ इहति ह्येत्मावाह्य ॥ ॐ वायो ये ते स
 हश्चिरोगरथासस्ते भिरागाहि ॥ नियुत्वान्सोमर्षांतये ॥ इतिर्मचेरा ध्वजांचोक्षित्य
 ॥ वायुमाकाशगंचैव पवनं वेगवक्रति ॥ आवाहयामि यज्ञे त्मिन्प्रजेयं प्रीतिं गृह्यताम्
 ॥ अनाकोरोमहो जश्च यथा दृष्टगतिर्दिवि ॥ तस्मै प्रजाय जगतो वायवे हुं नमाम्यहं ॥
 इति नत्वा ॥ सांगाय ० मोहिनी शक्तिकाय ० इदं इति वलिंदत्वा ० किंचित्तमार्जनं कुर्यात्
 ॥ ६ ॥ उत्तरवारपार्श्वयो ॥ कुम्भद्वयं संस्थाप्य ॥ वामे ॥ सार्वभौम दिग्गजमावाह्यप्रज
 येत् ॥ दक्षिणे ॥ सोमं ध्यात्वा ॥ ॐ शन्नो देवीरभिष्टय आपो भवंतु पीतये ॥ सयोरभिश्च
 वन्ननः ॥ एवेहियज्ञे श्वरयज्ञरक्षां विवत्स्वनक्षत्रगणान्सार्धं ॥ सर्वो धधीभिः पितृभिः

सहैव गृहाराग प्रजां भगवन्नमस्ते ॥ ॐ भो सोम इहागच्छे हति ह्येत्वा वाह्य ॥ ॐ आप्यायस्व
 समेतु ते विश्वतः सोम वृषापम् ॥ भवा वाजस्य संगथे ॥ इति मंत्रेण हरितां पताकां ध्वजां
 चोच्छिन्त्य ॥ ॐ सोमो धेनुर्दं सोमो अर्वन्त मासुर्दं सोमो वीरं कर्मण्यदधाति ॥ समेयं पि
 तृश्वरां यो ददासमस्ते ॥ ॐ सोमाय नमः इति सोमं संप्रज्य ॥ सर्वनक्षत्रमध्ये तु सोमो रा
 जा व्यवस्थितः ॥ तस्मै सोमाय देवाय नक्षत्रपतये नमः ॥ इति नत्वा सांगाय च विविशिपत
 ये सोमाय चित्रोदनवर्लिं दत्वा किंचित्मार्जनं कुर्यात् ॥ ॥ ईशाने ॥ कलसं संस्थाप्य ॥
 सुप्रतिकदिग्गजं मंगलं च संप्रज्य ॥ ईशानं ध्यात्वा ॥ एषो हि विश्वेश्वर नरि च शूलकपा
 लरवङ्ग वरेण साध्वं ॥ लोके च यज्ञेश्वर यज्ञसिद्धे रहराग प्रजां भगवन्नमस्ते ॥ ॐ भो

राम
 १५

ईशाने इहागच्छे हति ह्येत्वा वाह्य ॥ अमित्रा देव सवित ॥ इति मंत्रेण श्वती पताकां ध्वजां चो
 छिन्त्य ॥ ईशानं संप्रज्य ॥ ऋषयस्त्वं स मासुर्दं शूल हस्तं चित्तो चर्न ॥ आवाहयामि यज्ञे
 स्मिन् यजेयं प्रतिगृह्यताम् ॥ सर्वाधिपो महादेव ईशानः शुक्ल ईश्वरः ॥ शूलपाणिर्विष्णु
 क्षातस्मै नित्यं नमो नमः इति नत्वा ॥ सांगाय गोरिशक्ति काय इदं ईशानाय नमः ॥
 इति वर्लिं दत्वा किंचित्मार्जनं कुर्यात् ॥ ८ ॥ निरुपति वरुणा यो मध्ये ॥ कलशं संस्था
 प्य अनर्तं ध्यात्वा ॥ एषो हि पातालधराम रेन्द्र नागां याना किन्नर गीयमानः ॥ रक्षोम
 रेन्द्रामरतो कसंधै रनंतरक्षा ध्वरमस्मदीयं ॥ ॐ भो अनन्त इहागच्छे हति ह्येत्वा वाह्य
 प्रजयेत् ॥ ॐ आयंगोः दृष्टि र कामिद स दमातरं पुरः ॥ पितरं च प्रयत्स्व इति मंत्रेण रक्ता

पताकाध्वजांचो छिन्मः ॥ योसावनंतरूपेणावृत्तारण्डसचराचरं ॥ पुवकारयोनिद्वितसेनिर्म
 नमोनमः इति नत्वा ॥ सांगाय ० लक्ष्मीशक्तिकाय ० अनन्ताय इदं इति वलिंदत्वा किं
 चित्तमार्जनं कुर्यात् ॥ ॥ तत ईदृशानयोर्मध्ये ॥ कलशं संस्थाप्य ॥ वृत्तारणी ध्यात्वा ॥ र
 होहिसर्वाधिपते सुरेन्द्रलोके न सार्धं पितृ देवताभिः ॥ सर्वस्य धातास्पमितः प्रभावो वि
 शाध्वरत्न सनतं शिवाय ॥ ॐ भो वृत्तनिहागच्छ इति हृत्वा वाद्य ॥ ॐ वृत्तयज्ञानं प्रथ
 मं पुरस्तादीशमितः सुरुचो वेन आवः समुच्या उपमा अस्य विष्टा ॥ सतस्य योनिमसत
 श्रविव ॥ इति मंत्रेण रक्तांपताकाध्वजांचो छिन्मः ॥ वृत्तारणं संप्रज्य ॥ पद्मयोनिं श्रु
 मृत्तिविदा वासपितामहः ॥ यज्ञाध्वक्षः श्रुतुवक्तः सतसे नित्यं नमोनमः इति नत्वा ॥

राम
 १६

सांगाय ० सावि विशक्तिकाय वृत्तारणे इदं इति वलिंदत्वा किंचित्तमार्जनं कुर्यात् ॥ ततो
 मरा उपमये ॥ इन्द्रस्य ह्यवरा
 इति मंत्रेण श्रुत्वा किंकिरी युतं महाध्वजं समुद्धृत्य ॥ तत्र ॥ ॐ वृत्तयज्ञानं प्रथमं पुरस्तादि
 सीमितः सुरुचो वेन आवः समुच्या उपमा अस्य विष्टा सतस्य योनिमसत श्रविव इति मंत्रेण
 वृत्तारणं संप्रज्य ॥ मंडपयोऽशस्तमेव ॥ सर्वेभ्यो देवेभ्यो नमः इति पुष्पाक्षतेः प्रजयेत् ॥ अ
 थ मृतवलि ॥ ॥ ततो मरा उपप्रवृत्तिं दिशि भूमिमुपलिप्स्य ॥ त्रैलोक्ययानि भूतानि स्थावराणि
 चराणि च ॥ वृत्तविष्णुशिवे सार्धं रक्षां कुर्वन्तु तानि मे ॥ देवदानवगंधर्वायक्षराक्षसप
 न्तगा ॥ जय योमतवोगावो देवमाता सबच ॥ सर्वे ममाध्वरे रक्षां प्रकुर्वन्तु मुदान्विता ॥
 वृत्तारुद्रश्च विष्णुश्च लोकपालगणेश ॥ रक्षन्तु मंडपं सर्वे ध्वनुरक्षां तिसर्वतः ॥ त्रैलो

क्वासिभ्यः स्थावरभूतेभ्यो नमः ॥ वैलोक्यस्थवाभूतेभ्यो नमः ॥ ॐ ब्रह्मरूपे विष्णवे शिवाय देवेभ्यो
 यक्षेभ्यः पन्नगेभ्योऽसिभ्यो मनुष्येभ्यो गोभ्यो देवमातृभ्यो नमः इति पूजयेत् ॥ माघमासवर्ति
 च दधानः ॥ इति साधारणमर्चपञ्चजा ॥ ॥ सप्तहस्तपुत्रेण विशेषो यथा ॥ ॥ तत्र पञ्च
 यविजयः ॥ ॥ पुण्यसलिलः ६० सुशीलः श्रावणः ० नैऋतः ० सुनन्दः वाचः ० ३३ प्रचंडः संज्ञकाः अष्टौ
 क्षरपालावराण्यः ॥ ॥ न्यग्रोधनोरणी प्रवेद्याभ्यो चोर्ध्वमन्तम् ॥ पश्चिमे स्वत्थसंभृतोत्तरे
 प्रक्षते रणी ॥ ॥ नोरणी पश्चिमे प्रवेद्योत्तरे चर्कः ॥ पश्चिमे अश्वत्थगदाः ॥
 उत्तरे प्रक्षपः ॥ ॥ पदाकाध्वजा प्रमाराण्युपचरुताध्वजाः कार्यवैकुण्ठेन विरुता
 सप्तहस्तापनाकाः सुर्विशाल्यगुलविस्तृताः ॥ कुराडवेर्ध्वनरैर्वेवसपादकरसंमितम् ॥ मंडप

राम

७७

मध्यविभागसमानाकरो छिन्नावदी ॥ दशहस्तापनाका दण्डाः पंचाशवेशिनाः ॥ चतुर्दि
 व्यगुलवर्चिस्तरे उच्चतायां चोतिः ॥ कुराडादिविशेषं स्तुनात्राभिधीयते ॥ ॥ ततो नव
 म्यारा विशेषरमानादिनिम्ननेमिन्निर्किंक्रियांसक्षेपेणोवनिवर्त्तमण्डपमागत्य यज
 मानः मंडपमध्यभागे वक्त्राशनसमीपे सर्वतोभद्रमंडलं विलिख्य पीतश्वेतादिभिः सैरज्य
 मंडपदेवता पूजयेत् ॥ ॥ मध्ये ब्रह्मराणः ॥ १॥ ततो उदीचिमारभ्यः सव्येन दिक्पालः ॥ २॥
 वायुसोममध्येऽष्टवसुन् ॥ ३॥ सोमेशानमध्येः एकादशरुद्रान् ॥ ४॥ ईशान्येऽमध्ये
 वादशादिमान् ॥ ५॥ इन्द्राग्निमध्येऽश्विनोः ॥ ६॥ अग्नियममध्येः विश्वेदेवान्सपेत्तकान्
 ७२ यमनिऋत्यमध्येऽसप्तयक्षान् ॥ ८॥ नैऋतिवस्त्रामध्येऽभूतनागान् ५० वस्त्रावायुम

भ्ये दशादितं ६२॥ वृत्तेऽत्र मध्ये दुर्गाविष्णुं च ६४॥ वृत्ताग्निमध्ये स्वधाम ६५ वृत्तयममध्ये
 मृत्युरोगान् ६६॥ वृत्तनिऋतिमध्ये गणपतिं ६७॥ वृत्तवरुणमध्ये अपः ६८॥ वृत्तवायु
 मध्ये मरुतः ६९॥ वृत्तरांपादमूले कार्ति ७०॥ तत्रैव गंगादिनद्यः ७१॥ तत्रैव
 सप्तसागरान् ७२॥ तदुपरि मेरुम् ७३॥ यथा मिलितोपचारेः संप्रज्य ॥ ॥ सोमादिसमीपेर्मंडला
 वहिरस्तेनैव क्रमेणा युधानि ॥ ॥ गदां त्रिशूलं वज्रं शक्तिं दंडं खड्गं पाशं अंकुशं ८१॥
 तदहिरस्तेनैव क्रमेणा ॥ ॥ गोतमं भरद्वाजं विश्वामित्रं कश्यपं जमदग्निं वशिष्ठं अत्रिं अहं
 धतिं ८६॥ ॥ तदहिरस्तेनैव क्रमेणा ॥ ॥ ऐंद्रिं कोमरीं ब्राह्मीं वाराहिं चामुंडां वैष्णवीं माते
 श्वरीं विनायकीं ९१॥ इत्यष्टशक्तिश्च पूजयेत् ॥ ॥ इति मंडलपूजां निर्वर्त्य ॥ ॥ तत्रैव मध्ये

राम
 १८

तदुलोपरि यवोपरिवा अमृतमवरां कलशं संस्थाप्य दीपं प्रज्वाल्य संप्रज्य ॥ घटोपरि शाल
 ग्रामशिलां स्वर्णमयीं विष्णुप्रतिमां वा संस्थाप्य नारायणं पूजयेत् ॥ ॥ तत्रैव क्रमः कर्त्तारत्ना
 तः शुचिराचां नः प्रामुख्यं उदं मुखो वा उपविश्य ॥ ॥ ॐ आधारशक्तिकमलाशनाय नमः ॥ इ
 ति आसनं संप्रज्य ॥ ॐ अपसर्पं नु ये भूता ये भूतादिवि संस्थिता ॥ ये भूता विघ्नकर्त्तारस्ते न स्प
 तु शिवा ज्ञया ॥ अस्त्राय फट् ॥ इति आभ्यामंत्रितानि द्वादशार्थाक्षतादो सर्वतो विकीरेत् ॥ इति वि
 द्वाउत्सार्ज्यं द्वादिकामुद्रया देशदिग्बन्धनं विधाय ॥ ॥ कृतां जतिभूत्वा ॥ वामपार्श्वे गु
 रुभ्यो नमः ॥ दक्षिणपार्श्वे श्रीगणेशाय नमः ॥ सन्मुखे श्रीपुरुषोत्तमाय नमः ॥ इति नत्वा
 ॥ भूतशुद्धिं प्राप्तायामादिकं विधाय ॥ ॐ कारेण व्युत्पन्ना संकुर्वन्त ॥ ॥ ॐ अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥

ॐ तर्जनीभ्यां नमः ॥ ॐ मध्यमाभ्यां नमः ॥ ॐ अनामिकाभ्यां नमः ॥ ॐ कनेष्टिकाभ्यां नमः ॥ ॐ करतलकरपृष्ठा
भ्यां नमः ॥ ॥ ॐ दयाय नमः ॥ ॐ शिरसे स्वाहा ॥ ॐ शिरसा ये वषट् ॥ ॐ कवचाय हुं ॥ ॐ नेत्रत्रयाय वौ
षट् ॥ ॐ अस्त्राय फट् ॥ ॥ ततो आत्मनि पुरुषसूक्तेन न्यासं कुर्यात् ॥ ॥ ॐ पुरुषसूक्तस्य नाराय
णश्चेष्टिरनुष्टुप् ॥ श्रीजगदीजो देवता चतुर्वर्गा प्रयेह पुषो जे मारा धने विनियोगः ॥ ॐ ना
रायणा जयये नमः शिरसि ॥ ॐ अनुष्टुप् सैनमो मुखे ॥ ॐ जगदीज पुरुषाय देवत्तये नमो ह
दि ॥ इति विन्यस्य ॥ स्वदेहेनर्जन्यनामिकाभ्यां ॥ देवतादेहे पुष्यादिनामं च न्यासः ॥ यथा ॥ सह
स्रर्षिर्वा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपान् ॥ स भूमिर्दसर्वतः स्पृत्वाऽत्यतिष्ठद्दशंगुलं ॥ इति वंकरे
॥ पुरुष एवेदः सर्वयज्ञतय च भाव्यम् ॥ उतामृतत्वस्येशानो यदन्येनातिरोहति ॥ इति दक्षिणा
करे ॥ ॐ एतावानस्य महिमातो आयाँश्च पुरुषः ॥ पादोऽस्य विश्वाभूतानि त्रिपादस्यामृतमिदं वि

राम
१८

॥ इति वामपादे ॥ ॐ त्रिपादूर्ध्वो देतु पुरुषः पादोऽस्येहाभवत्पुनः ॥ ततो विष्टं व्यक्रामत्सासनानशनेऽभि
इति दक्षपादे ॥ ॐ ततो विराडजायत विराजोऽधिपुरुषः ॥ स जातोऽत्यहच्यतः पश्चाद्भूमिमथो
पुरः ॥ इति वामजानुनि ॥ ॐ तस्माद्यज्ञात्सर्वदुतः स भूतं पृथदाज्यं पश्चेत्तौश्च केवायध्याना
रापाग्राम्याश्च ये ॥ इति दक्षजानुनि ॥ ॐ तस्माद्यज्ञात्सर्वदुतः स भूतं पृथदाज्यं पश्चेत्तौश्च केवायध्याना
सिजज्ञिरेतस्माद्यज्ञस्तस्मादजायतः इति वामकट्याम् ॥ ॐ तस्मादध्वा अजायत ये केचोभ
यादतः ॥ गावो हजज्ञिरेतस्मात्तस्माज्जाता अजावयः ॥ इति दक्षकट्यां ॥ ॐ तं जज्ञं वहिर्वि
प्रोक्षं पुरुषं जातमग्रतः ॥ तेन देवाऽअयजन्त साध्या अश्वयश्च ये ॥ इति नाभौ ॥ ॐ यत्पु
रुषं व्यदधुः कतिधा व्यकल्पयन् ॥ मुखं किमत्पासिर्किं वाहुकिं मूर्ध्ना पादा उच्येते ॥ इति हृदि
ॐ ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीद्बहुराज न्यःकृतः ॥ उरुतदस्य यक्षः पश्चादृश् अद्रो अजायत ॥

शतिकरवे ॥ ॐ चंद्रमामनसो जतश्चक्षोः सूर्यो अजायत ॥ ओत्रादायुश्च प्राणाश्च मरुतादग्निरजा
 यत ॥ इति वामवाहो ॥ ॐ नाम्ना आसीदनादिक्षरः शीघोर्गद्याः समवर्तन्ति ॥ पद्मांभूमिर्दिशः ॥ ओ
 त्रालोकोऽयं कल्पयन् ॥ इति दक्षवाहो ॥ ॐ यत्पुरुषेणाहविषा देवाय जन्मतन्वत ॥ वसं
 तोऽस्यासीदज्यं ग्रीष्म इध्मः शरः कविः ॥ इति मुखे ॥ ॐ सप्तास्याः सन्परिधयस्त्रिः सप्तसमिधः
 कृताः ॥ देवाय जन्मतन्वाना अवधं पुरुषं पशुः ॥ इति नेत्रयो ॥ ॐ यज्ञेन यज्ञमयं जंत देवास्ता
 नि धर्माणि प्रथमान्यासं ॥ ते ह नाकं महिमानः ॥ स चंतय च पूर्वसाध्याः संति देवाः ॥ इति
 कूर्चि ॥ ॥ सर्वे विन्यस्यः प्रगाव न्यासं ॥ गायत्री न्यासं च कृत्वा ॥ पुरुषोत्तमं ध्यायेत् ॥ शं
 खचक्रगदापद्मपाणिं ध्यायेत् नार्दनं ॥ ध्येयः सदा सवित्रिर्मंडलमध्यवर्तिनारायणः सरसि
 जासनसन्निविष्ट ॥ केयूरवान्मकरकुराडलवाकिरीरीहातिहिरण्मयवपुर्धृनशंखचक्रः

राम
 २०

एवं ध्यात्वा मनसाभ्यर्च्य ॥ अर्घ्यं स्थापनं कुर्यात् ॥ अस्त्राय फट् इति जलेन अर्घ्यपात्रं संप्रोक्ष्य सा
 धारिं संस्थाप्य ॥ नमः शक्तिवारिणा प्रज्यं ॥ गंगे च यमुने न्यादिनीर्थमावाह्य ॥ सूर्यमंडलाय नमः ॥
 इति मंत्राणां गंधपुष्पाक्षतादिदत्त्वा ॥ धेनुमत्स्यं अंकुशमुद्रां प्रदक्ष्य प्रगावमष्टधा जपेत् ॥ त
 दक्षिणे प्रोक्षणापात्रं संस्थाप्य ॥ जलेन प्रज्यं गंधपुष्पाक्षतादिदत्त्वा अर्घ्यजलं किंचिद्वत्त्वा त
 जलेन आत्मानं प्रजोपकराणां च अभ्युक्ष्य ॥ मंडलस्योभयपार्श्वे ॥ गुरुभ्यो नमः गणेशाय नमः ॥ पुष्पा
 जलि न्यादाय ॥ पीठशक्तिः प्रजयेत् ॥ विदिक्षुर्धर्मज्ञानवैराज्ञेभ्यः ॥ दिक्षु अधर्माज्ञान
 वैराज्ञानैश्चर्यान् ॥ मध्ये संसत्त्राय रैरजसे तैतमसे वैवर्हिमंडलाय अस्त्रयमंडलाय उंसो
 ममंडलाय ॥ पूर्वादि क्रमेण ॥ ॐ विमलाये नमः ॐ उत्कर्षिण्ये नमः ॐ ज्ञानाये नमः ॐ क्रिया
 ये नमः ॐ योगाये नमः ॐ ब्रह्मे नमः ॐ सत्पाये नमः ॐ ईशानाये नमः ॐ अनुग्रहाये नमः ॥

इति पीठं संश्रज्य ॥ देवीपुनर्ध्यात्वा वरन्तासा पुठेनेते ॥ बहन्तासा पुठेनेते जः ॥ पुष्पांजलिना ॥ ॐ सह
 त्वशीर्षेति ॥ शालग्रामशिलादिषु संस्थाप्य ॥ ॐ भो भगवन् श्रीमहापुरुष इहागच्छेति ह्ये
 ह सन्निहितो भवामि मुखे भावते ॥ तत्तन्मुद्राः प्रदर्शयेत् ॥ ॥ शालग्रामे प्रतिष्ठितदेवे चा
 वारुणविसर्जनेन स्तः किंतु हृदयस्थतेजः पुष्पांजलिना ॥ तत्र स्थदेव नायां संक्रम्य संमुखी
 करणामृत्तिकरणवगुंठनपरमीकरणमुद्राः प्रदर्शयेत् ॥ ॥ ॐ पुरुष एवेदं इति मंत्रेणा पु
 ष्पांजल्यासनं गृहीत्वा इदमासनं पुरुषोत्तमाय नमः ॥ इत्यर्घ्यादिकेनोत्सृजेत् ॥ सर्वत्रोत्स
 र्गोऽर्घ्यादिकेन ॥ ॐ एतावानस्य ० एतन्वायं पुरुषोत्तमाय नमः ॥ ॥ ॐ त्रिपाद्भुव इदमर्घ्यं पुरु
 ॐ ततो विराट् ० इदमाचमनीयं पुरु ॥ ॐ तस्माद्यज्ञात् ० इदं गानीयं पुरु ॥ ततः पूर्ववत्पुनराच
 मनीयं पुरुषोत्तमाय ॥ ॐ तस्माद्यज्ञात् ० इदं वरत्रयं पुरु ॥ ततः पुनराचमनीयं पुरु ॥ ॥ ॐ तत्

राम
 २१

मादृशा ० इदं यज्ञोपवीतं पुरु ॥ ॐ तं यज्ञं ० इदं गंधं पुरुषोत्तमाय ॥ ॐ यत्पुरुषं ० इदं पुष्पं पु
 रु ॥ इति निवेद्या वाराणानि पूजयेत् ॥ ॥ तत्र प्रथमं आयुधं निपूजयेत् ॥ ॥ ॐ सुदर्शनाय न
 मः ॥ शंखाय गदायै च नमः ॥ खड्गाय ॥ इषवे ॥ धनुवे ॥ हलाय ॥ मुशलाय कोस्तुभाय ॥
 वनमालायै ॥ श्रीवत्साय ॥ ततः परितः ॥ ॐ नन्दाय नमः ॥ सुनन्दाय नमः ॥ गरुडाय ॥ प्रच
 डाय ॥ चंडाय ॥ महाबलाय ॥ बलाय ॥ कुमुदाय ॥ कुमुदे शराणां च ॥ ॥ तनुक्कोरोयु ॥ ॐ दु
 र्गायै नमः ॥ विनायकाय ॥ व्यासाय ॥ विश्वक्सेनाय ॥ ॥ वामभागे गुरुभ्यो नमः ॥ दिग्विदि
 क्षु ॥ ॥ ॐ इन्द्राय ॥ सवज्राय नमः ॥ ॐ अग्नये सशक्तये ॥ ॐ अथ मायः सदंशाय ॥ ॐ निःशतये
 सखड्गाय ॥ ॐ धरुगाय ॥ सपाशाय ॥ ॐ कुबेराय ॥ सगदाय ॥ ॐ ईशानाय ॥ सशूलाय ॥
 ॐ वामराय ॥ सपमाय ॥ ॐ अनन्ताय ॥ सचक्राय ॥ ॥ इत्यावरणं संपूज्य ॥ ॥ ॐ ब्रह्मरोगो

स्प इदं धूपं पुरु ॥ ॐ ध्वजमा इदं दीपं पुरु ॥ ॐ नाम्ब्या इदं नैवेद्यं पुरु ॥ इति मिष्टान्न नैवेद्यं ॥
 ॥ ॐ पुनराचमनीयं पुरु ॥ ॐ यत्पुरुषेण ॥ इदं नाम्ब्यं पुरु ॥ पुण्याजलिं निवेद्य प्रणाम्य
 ॥ ॥ इदं पुरुषसूक्तं बोधोऽश्वात्मा कं द्वादशाक्षरं मंत्रं मष्टोत्तरशतं वाजसा ॥ गुह्यातिगुह्य
 गोप्तात्वे गृहाराणां स्मृतेर्न जप्यं ॥ सिद्धिर्भवतु मे देवत्वस्य सादा दधोऽक्षज ॥ इति अर्घोदकं
 चुलुकं प्रतिमं गृहीत्वा देवतादक्षिणां हस्ते समर्प्यते न गृहीतीति विभाव्य ॥ ॥ ॐ सप्तास्यासन्
 इति पठित्वा ॥ चतुःपरिकर्मप्रदक्षिणां कृत्वा ॥ ॐ यज्ञेन ॥ इमां दक्षिणां पुरुषोत्तमाय ॥
 ॐ चंद्रमा ॥ इदं नीराजनं पुरु ॥ ॥ क्षमाप्यणी ॥ घण्टशरिवादिवादनपूर्वकं स्तुतिं पठेत् ॥ प्र
 सीद भगवन्मिति हरउवत्परां ॥ क्षमस्वेत्युक्त्वा ॥ ॐ यज्ञेन यज्ञमय इति पठित्वा ॥ तत्र
 स्थंतेजः पुष्पेणा सहस्रं स्थापयेत् ॥ शालग्रामादौ तु विसर्जनाभावः ॥ अधिवास

११
 २२

नपहेतुः ॥ नतेजः संहराणं किं नुः समाप्तिदिने स्व ॥ ततः रेशान्मांदिशि भूमौ त्रिकोणं मंडलं कृत्वा
 तत्र निर्मात्य नैवेद्यं पुष्पादिभिः ॥ वैौ विष्वक्तेनायनमः इति मंत्रेण विष्वक्तेन संप्रज्य शेषपादो
 र्कं नैवेद्यं च समाप्य भुंजियात् ॥ ॥ विष्णुं प्रार्थयेत् ॥ ॥ संसारसागरे मग्नं दीर्घमां कुरुणा
 निधेः ॥ कर्मग्राहं गृहीतं च त्वमुद्धरदयानिधेः ॥ सप्ताहं श्रवणीं यज्ञं पवित्रं कुरुमाधवे ॥ ततः
 तत्रैव कलशे ॥ सरस्वतीं मातुषं चोपचारैरेभ्यर्च्य क्रमोराप्रत्येकं प्रजयेत् ॥ आसः श्रु
 कं सतं प्रह्लादं नारदं पाशरं पुंडरीकं अम्बरीषं शोभकं भीष्मं रुक्मांगदं अर्जुनं विशिष्टं
 विभीषणीं हनुमंतं वल्लिं च पृथक् पृथक् मावाह्यं प्रजयेत् ॥ ॥ ॐ श्रीमद्भागवतपुस्तकं च
 षोडशोपचारैरेभ्यर्च्य प्रार्थयेत् ॥ ॥ श्रीमद्भागवतारव्यं स्तुत्यं सः कृष्णस्वहि ॥ स्वीकृतो
 सि मया नाथ मुक्तार्थं भवसागरे ॥ भक्ताभागवतः स्थापितं कृष्णं न संशयः ॥ त्वदीयं तेज आ
 साद्य भक्ताभिर्भागवतं स्पृहि ॥ इति ॥ ॥ ततो गंधाक्षतश्रीफलोद्याधितान्त्रिलभाजान्यवासश्च

सं. २५

कर्मपात्रोदकेन सहसंगृह्य ॥ ३ ॥ अद्येत्यादिमम श्रीपरमेश्वरप्रीतिद्वारा सकलपापक्षयाथं पूर्वोक्तसंक
ल्पसिद्धयर्थं श्रीमद्भागवतवाचकोपवाचकान् गणेशद्वारपालस्वरूपिणो वात्सरगांश्चरुमिश्र
नादिभिरहं हारो ॥ ३ ॥ धृतास्मृतिप्रतिवचनं ॥ ॥ ततो गणेशरूपिणो विजिगंधालीकारवासोभिः अभ
र्च्य ॥ वाचकं उपवाचकान् द्वारपालस्वरूपिणो विजिगंधालीकारवासोभिः संपूज्य सोऽप्युपासीत
सकंचुकात्सोत्तरीयान् च स्वस्थाने उपवेशयित्वा ॥ ॥ श्रीमद्भागवतवाचकं शुकरूपिणो विजि
संप्रार्थ्य ॥ ॥ शुकरूपप्रबोधनसर्वशारद्विशारद ॥ एतत्कथाप्रकासेन मदुत्तरे विनाश
यः ॥ ॥ ततस्तैरभ्यनुज्ञातो यजमानश्च स्वासने वक्ता उद्गुरवोश्चेत्पूर्वाभिमुखो वक्ता पूर्व
मुखश्चेद्दुग्मुखोऽथ वा वक्ता संमुखोऽपि विशेषतः ॥ ॥ ततः वक्ता विष्णुं प्रार्थयेत् ॥ ॥ मनोरथो म
दीयोऽयं सफलः सर्वथा त्वया ॥ निर्विघ्नेनैव कर्तव्यो दासोऽहं तव केशवः ॥ इति नत्वा महासनमधि
रुह्य ॥ गणेशं सरस्वतीं विष्णुं व्यासादिभगवन्प्रियान्नमस्कृत्य ॥ पुण्यांजलिं निवेदयन् ॥ ना

२३

न्यदृष्टिर्नान्यमनान् श्लिष्टवाकनाधितमना श्रीमहापुरुषचरणाकमलं हृत्वे धारयन्नाया
सवर्जितस्फुटाक्षरैर्गोव श्रीमद्भागवतमहात्म्यपठनपूर्वकं श्रीमद्भागवतं पठेत् ॥ ॥ ततः श्री
तापिनान्यमनान् धृतकंचुकोष्णीषो मूर्धनी श्रीमन्नारायणचरणाकमलेभ्यः मणयितम
ना नालरूपिणि द्वादित्युतो विस्मृतगृह्यकुटुंबादिस्पृहो भगवच्चरित्रमादितोऽत्यक्ते कपद
श्रुत्यात् ॥ ॥ समाप्तिदिने रात्रौ जागरणं कृत्वा भक्तियुक्तेन गीतवाद्यविनोदेन ॥
ततः प्रभाते रमात्वा नित्यकर्मनिवर्त्त ॥ आचम्य प्रारणनायम्य अर्घ्यं संस्थाप्य कर्मपा
त्रं कृत्वा ॥ मंडपस्य दक्षिणे यथा वकाशस्थले वा स्वगृह्योक्तविधिना यज्ञमंडपं कृत्वा
वैश्वानरदारुणानामाग्नेः संस्थाप्य ॥ ॥ सतिलपायसेन दशमस्कंधश्लोके कर्मत्रे अंश
तो वेदस्तुत्या गोपिका गीतेन वा विष्णोर्वैदिकर्मत्रेण वा त्रिकर्मत्रेण वा गायत्र्या च भयु

नंतसहस्रं अष्टोत्तरशतं वा होमयेत् ॥ ॥ ततो वरुणं कारगोभू सव्यदिदक्षिणामानीय यथा
भागं स्थापयित्वा सर्वारापयितुं निस्वस्वमंत्रैः संभूज्य दद्यात् ॥ ॥ प्रथमं गणेशदक्षि-
णामानीय कर्मपात्रोदकेन सगृह्य ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

(28)

रां
२४